

*François Mitterrand,
president de França, en el
moment d'entrar a
l'Hospital Álvarez de
Castro.*

Ruiz per entendre que el nom del governador de Girona durant els setges napoleònics no és pas el més adequat per batejar un establiment sanitari. N'hi ha prou de recordar els fets provats en el terreny estricte de la història: pel febrer de 1809, el general va jurar que la ciutat seria defensada fins a la mort. Pel mes d'agost va convocar la guarnició i la va comminar a pronunciar amb ell el jurament de morir abans de rendir-se. Tot això després d'haver fet públic aquell fatídic ban pel qual anunciava l'execució immediata de qualsevol persona que proferís la veu de rendició. Resulta, doncs, escassament coherent que un lloc on cada dia s'intenta salvar de la mort centenars de pacients sigui posat sota l'advocació d'una persona tan poc partidària de la vida.

Si hem de relacionar la figura d'Álvarez amb la salut de la població, només cal recordar que durant el seu mandat l'escorbut letal va escampar implacablement el seu contagi per Girona. Carles Rahola parla d'Álvarez com d'un home "insensible al dolor col·lectiu". Ara, paradoxalment, el seu record presideix la gran ciutat dels malalts.

Quan vaig dir tot això, ja fa més de tres anys, els responsables de la sanitat gironina en van prendre bona nota. Em consta que la qüestió no és pas menystinguda ni oblidada, sinó sotmesa a estudi i considerada amb atenció. Només falta, potser, trobar el moment oportú, la denominació adient, la fórmula adequada que permeti retirar de la capçalera de l'hospital aquest nom tan poc hospitalari.

Per a la llegenda àuria de la Costa Brava

Només vint dies separen els naixements de Marc Chagall i de Marcel Duchamp i ara, amb aquests vint dies de diferència, n'hem commemorat el centenari. Un i altre, des dels dos extrems del litoral, van conèixer i van fer conèixer una Costa Brava irrepètible, presidida per les arts, les lletres i la bohèmia.

Sobre aquestes ratlles,
 Marc Chagall. A l'esquerra,
 a dalt, Marcel Duchamp; a
 baix, Henry François Rey.

Marc Chagall, el pintor rus-jueu de la joia de viure, creador d'una fantasia poètica dominada per la màgia i el misticisme, havia nascut a Vitebsk el 8 de juliol de 1887. L'any 1934 va arribar a Tossa i va qualificar la vila de *paradís blau*, eslògan tan espontani com immillorable. Va arrossegar-hi una autèntica ambaixada europea d'intel·lectuals avantguardistes que, barrejats amb els primers pintors catalans del moment, van convertir Tossa en *la Babel de les arts*, segons un altre eslògan no menys feliç de Rafael Benet. El clima artístic intens va permetre la creació d'un Museu que aquells insòlits estiuejants omplirien amb llurs obres, presidides pel màgic *Violinista volador* de Chagall, obra d'un gran sentimental que tot ho transmutava en emoció poètica i per al qual Tossa va ser, tal com deia Ramon Reig, "una apacible finestra oberta al seu nostàlgic passat".

Marcel Duchamp, autor de fites pictòriques com *Nu descendent un escaier*, inventor dels objectes *ready-made*, creador d'algunes de les obres més enigmàtiques i revolucionàries de l'art contemporani i, segons el parer d'André Breton, l'artista més intel·ligent del segle XX, havia nascut a Blainville el 28 de juliol de 1887. Va descobrir Cadaqués el febrer de 1929 i hi va tornar, acompanyat de Man Ray, l'estiu de 1933, un any abans de l'anada de Chagall a Tossa. A partir de 1958 ja hi passaria tots els estius, en llargues alternances amb Nova York i París. Si Chagall s'acostava cada vespre a les tertúlies dels estiuejants, Duchamp va convertir en una llegenda les seves estades al cafè Melitón amb les interminables partides d'escacs. Aleshores ja havia deixat de treballar i deia que el seu art era el de viure: "cada segon,

cada respiració és una obra que no s'inscriu enlloc, que no és ni visual ni cerebral".

Enmig d'aquestes dues commemoracions centenàries, el 22 de juliol d'enguany moria a París el novel·lista Henry François Rey, que va viure a Cadaqués, de manera intermitent, des dels anys seixanta fins quatre dies abans de la seva mort. Va ser justament al cafè Melitón on va gestar la seva obra *Les pianos mecàniques*, que l'any 1962 va obtenir el premi *Interalliés* i que, reiteradament editada en col·leccions de butxaca, donaria al món bohemí de la Costa Brava una projecció internacional. Fa tres mesos que Rey havia publicat la que serà la seva última obra: un llibre de records i de notes que es titula, emblemàticament, *Le café Melitón*.

Àngel Planells, un pregó i massa silenci

També de punta a punta de la Costa Brava ha transcorregut la vida massa amagada del pintor Àngel Planells. Començada l'any 1901 a Cadaqués, culmina a Blanes, on ara viu i on ha pronunciat enguany el pregó de la Festa Major.

En la seva intervenció, que va tenir el to d'una conversa, Planells va recordar que era fill del flequer de Cadaqués i que una seva tia s'havia casat amb un mariner de Blanes que feia sovint viatges de cabotatge entre les dues poblacions. Va dir també que havia nascut pobre i moriria pobre perquè tota la vida ha cregut en l'art i no ha sabut fer els diners que altres artistes han fet. Venint de qui venia, l'afirmació no podia ser més carregada de sentit.

Pocs saben, en efecte, que el nom d'Àngel Planells va indissolublement unit als orígens del surrealisme a Catalunya, al costat mateix de Salvador Dalí. Per indicació d'aquest, va ser invitat per André Breton i Roland Penrose a la Primera Exposició Internacional del Surrealisme celebrada a Londres l'any 1936: la seva obra va ser penjada entre les de Magritte i Chirico. Abans havia participat en diverses mostres de l'avantguarda internacional a Barcelona. En la línia del naturalisme oníric, l'obra de Planells té un aire naïf que l'allunya de Dalí i, com diu Francesc Fontbona, "pertany a l'àmplia sèrie d'artistes que semblen sintetitzar el Surrealisme amb un cert ingenuisme que no se sap ben bé fins a quin punt és volgut".

Per causes que s'haurien d'explicar, l'obra de Planells va perdre progressivament l'empenta inicial i la seva projecció exterior ha estat limitada.

Una obra característica d'Àngel Planells.

paperets

- Última relació de noms per a la llista interminable de les semblances de Girona. En un article de 1948, José Rico de Estasen evoca la ciutat com "una nueva COMPOSTELA rediviva en las inmediaciones de los Pirineos". En un article de 1959 sobre Girona, Lope Mateo diu textualment: "La ascensión a la catedral es un camino de amorosa penitencia. ¿Por qué hemos recordado a CUENCA en esta ocasión de la subida?" I més endavant: "En Gerona, como en ÁVILA, lo que no tiene una impronta religiosa la tiene militar". L'any 1942, per aquesta mateixa pretesa raó, Ernesto Giménez Caballero havia dit que Girona era "la PAMPLONA catalana".

- Les obres de l'entrada a Girona per Pedret, tan indispensables i beneficioses, tenen també la seva cara trista: la desaparició d'alguns dels elements característics de les tanques dels jardins domèstics de l'indret. Per exemple, ningú no ha tingut cura de salvar i de restituir les rajoles blaves i les boles que flanquejaven la reixa d'entrada a l'Escola d'Infermeria. Cal esperar que, almenys, les pedres i els relleus de l'Aurora i d'altres edificis antics de la zona no siguin eliminats tan barroerament.

- Encara que Lloret vulgui celebrar el cinquè centenari d'Amèrica agermanant-se amb Colòmbia, la relació més intensa que els lloretencs van tenir amb el Nou Continent va ser amb Cuba. Molts hi feren fortuna i en tornar, convertits en els americanus, bastiren arran de mar les cases colonials. Però d'altres no van tenir tanta sort i es van haver de dedicar a feines molt menors. Així s'explica la lletra d'aquella cançó: "En el fondo de un barranco / canta un negro con afán: / ¡Dios mío, quién fuera blanco, / aunque fuese catalán!"